

Apie Nesvyžiaus rezidenciją Andrius Volanas panegirikoje Mikalojui Kristupui Radvilai (1598)

Juk visą savo gyvenimą nedarai nieko kito, kaip tik visomis išgalėmis stengiesi stiprinti savo tėvynę, padaryti ją garsią, puoselėjančią svarbiausius mokslus. Tai liudija pilis tavo kunigaikštiškoje būstinėje Nesvyžiuje, už didžiules lėšas pastatyta, stipriomis sienomis ir gynybiniais bokštais sustiprinta, galingais svaidomaisiais įrengimais ir įvairiausia karine technika aprūpinta taip, kad ji lengvai gali atremti bet kokį priešų puolimą ir apsiginti nuo bet kokios jėgos ir išpuolio. Ką dar galėčiau pasakyti apie karališkus ir spindinčius tavo rūmus, kuriems papuošti negailėjai jokių išlaidų ir pastatei kaip įspūdingą paminklą, liudijantį tavo didybę. Jų sienos tviska mirgėdamos įvairiausiu marmuru, menės spindi nuo statulų, meniškai padarytų iš aukso, sidabro ir dramblio kaulo, tad atrodo, jog į šią vieną pilį yra sunešta visa, kas stulbina ir kas verta žmogaus dėmesio. Ir žiūrovas niekad negali pasisotinti matydamas gausybę nuostabiausių puošmenų, traukiančių žmonių akis, ir tas malonus reginys neturi galo, nes žiūrovas vis pastebi ką nors naują ir nepaprastą, kas suteikia jam didžiulį džiaugsmą ir malonumą. O ką galėčiau pasakyti apie šventąją bažnyčią, pastatytą už dideles lėšas ir su nepaprastu meniniu meistriškumu: galima tvirtinti, kad jos forma yra pati gražiausia. O tavo akademijos puikus ir didingas pastatas ne tik labai puošia visą Nesvyžiaus miestą, bet yra ir puikus tavo didžiulio dosnumo bei kilnumo paliudijimas. Paskyrei šiai akademijai tokias pajamas, tokius klestinčius dvarus, sudarei tokias palankias sąlygas, kad, atrodė, viršijai ribas įsteigdamas čia šią mokslų kalvę, gerai įrengtą besimokantiems, ir pasirūpinai, kad čia būtų mokomas jaunimas didelei visos Respublikos naudai. [...] Nesvyžiaus miestas, tokius puikius kunigaikščio rūmus turėdamas, taip tinkamai kvartalais ir gatvėmis suskirstytas, gynybiniais grioviais bei pylimais priešams atremti sustiprintas, visiems kitiems valdovams rodo būdą ir kelią, kaip turi būti įrengti miestai ir miesteliai, kokiais įstatymais ir nuostatais pilietinio gyvenimo tvarkymui aprūpinti, kad būtų galima įveikti laukinius papročius. Mat pagal senąjį tautos paprotį miestai čia buvo statomi maži; tai veikiau kaimietiškos pirkios, tamsių žmonių minias talpinančios, negu miestai.

Andrius Volanas. *Rinktiniai raštai*, [sudarė Marcelinas Ročka, Ingė Lukšaitė], Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 270–271.